Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (deveti senat)

z dne 5. junija 2025*

„Predhodno odločanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 93/13/EGS – Nepošteni pogoji v potrošniških pogodbah – Členi 3, 5, 7 in točka 1(e) Priloge – Pogodba o dobavi električne energije za določeno obdobje – Pogoj o naložitvi pogodbene kazni v primeru neplačila – Sorazmernost zneska kazni – Jasnost in razumljivost pogojev – Direktiva (EU) 2019/944 – Neuporabljivost“

V zadevi C-749/23,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Okresní soud v Teplicích (okrožno sodišče v Teplicah, Češka republika) z odločbo z dne 14. septembra 2023, ki je na Sodišče prispela 20. novembra 2023, v postopku

innogy Energie s.r.o.

proti

QS,

SODIŠČE (deveti senat),

v sestavi N. Jääskinen (poročevalec), predsednik senata, A. Arabadjiev, sodnik, in R. Frendo, sodnica,

generalna pravobranilka: J. Kokott,

sodni tajnik: A. Calot Escobar,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za innogy Energie s.r.o., P. Dub, advokát,

– za finsko vlado H. Leppo, agentka,

– za Evropsko komisijo P. Kienapfel in P. Ondrůšek, agenta,

* Jezik postopka: češčina.

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalne pravobranilke, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago, prvič, členov 3, 5 in 7 Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 288, ter popravka v UL 2019, L 214, str. 25, in v UL 2023, L 17, str. 100) ter točke 1(e) Priloge k tej direktivi, in drugič, člena 12(3) Direktive (EU) 2019/944 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o skupnih pravilih notranjega trga električne energije in spremembi Direktive 2012/27/EU (UL 2019, L 158, str. 125).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med innogy Energie, s.r.o., družbo za oskrbo z električno energijo, in QS, potrošnikom, v zvezi z zahtevo te družbe za plačilo kazni na podlagi pogoja v pogodbi o dobavi električne energije, sklenjeni s tem potrošnikom.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 93/13

3 Člen 3 Direktive 93/13 določa:

„1. Pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.

2. Pogodbeni pogoj šteje za pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, če je bil sestavljen vnaprej in potrošnik zato ni mogel vplivati na vsebino določbe, zlasti v okviru vnaprej oblikovane tipske pogodbe.

Dejstvo, da sta se stranki o nekaterih vidikih pogoja ali o posebnem pogoju dogovorili posamično, ne izključuje uporabe tega člena za preostalo pogodbo, če celotna ocena pogodbe pokaže, da gre vendarle za vnaprej oblikovano tipsko pogodbo.

Če prodajalec ali ponudnik trdi, da sta se stranki o tipskem pogoju dogovorili posamično, nosi dokazno breme.

3. Priloga vsebuje okvirni in nedokončani seznam pogojev, ki lahko štejejo za nepoštene.“

4 Člen 4 te direktive v odstavku 1 določa:

„Brez poseganja v člen 7 je treba nepoštenost pogodbenega pogoja oceniti ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katero je bila sklenjena pogodba, in s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale

v času sklepanja pogodbe ter na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.“

5 Člen 5 navedene direktive določa:

„Pri pogodbah, v katerih so vsi ali nekateri pogodbeni pogoji, ki so ponujeni potrošniku, pisni, morajo biti ti pogoji vedno sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku. V dvomu glede pomena pogoja, prevlada razlaga, ki je za potrošnika najbolj ugodna. […]“

6 Člen 7 iste direktive v odstavku 1 določa:

„Države članice zagotovijo, da v interesu potrošnikov in konkurentov obstajajo ustrezna in učinkovita sredstva za preprečevanje nadaljnje uporabe nepoštenih pogojev v pogodbah, ki jih s potrošniki sklenejo prodajalci ali ponudniki.“

7 Priloga k Direktivi 93/13 je naslovljena „Pogoji, navedeni v členu 3(3)“. V točki 1(e) te priloge je določeno:

„Pogoji, katerih cilj ali učinek je:

[…]

(e) zahteva, da mora potrošnik, ki ne izpolni svoje obveznosti, plačati nesorazmerno visoko nadomestilo“.

Direktiva 2019/944

8 Člen 12 Direktive 2019/944, naslovljen „Pravica do zamenjave in pravila o pristojbinah v zvezi z zamenjavo“, določa:

„1. Zamenjava dobavitelja ali udeleženca na trgu, dejavnega na področju agregiranja, se izvede v najkrajšem možnem času. Države članice zagotovijo, da je odjemalec, ki želi zamenjati dobavitelja ali udeležence na trgu, dejavne na področju agregiranja, ob spoštovanju pogodbenih pogojev, upravičen do zamenjave v največ treh tednih od datuma zahteve. Najkasneje od leta 2026 naprej tehnični postopek za zamenjavo dobavitelja ne sme trajati dlje kot 24 ur in mora biti izvedljiv na kateri koli delovni dan.

2. Države članice zagotovijo, da se vsaj gospodinjskim odjemalcem in malim podjetjem v zvezi z zamenjavo ne zaračunajo nobene pristojbine.

3. Države članice se lahko z odstopanjem od odstavka 2 odločijo, da bodo dobaviteljem ali udeležencem na trgu, dejavnim na področju agregiranja, dovoljevale zaračunavati odstopnino odjemalcem, kadar ti odjemalci po lastni volji odpovedo pogodbo o dobavi s fiksno ceno električne energije, sklenjeno za določeno obdobje, pred njenim potekom, pod pogojem, da so pristojbine del pogodbe, ki jo je odjemalec sklenil po lastni volji, in če je odjemalec o takšnih pristojbinah jasno obveščen pred sklenitvijo pogodbe. Take pristojbine so sorazmerne in ne presegajo neposredne gospodarske škode, ki jo zaradi odjemalčeve odpovedi pogodbe utrpi dobavitelj ali udeleženec na trgu, dejaven na področju agregiranja, vključno s stroški paketnih naložb ali storitev, ki so bile za odjemalca že opravljene kot del pogodbe. Dokazno breme neposredne gospodarske škode nosi

dobavitelj ali udeleženec na trgu, dejaven na področju agregiranja, dopustnost odstopnine pa nadzoruje regulativni organ ali kateri koli drug pristojni nacionalni organ.“

9 Člen 71 Direktive 2019/944, naslovljen „Prenos“, v odstavku 1 določa:

„Države članice uveljavijo zakone in druge predpise, potrebne za uskladitev s členi […] [od] 11 do 24 […] do 31. decembra 2020. […]“

Češko pravo

Zakon št. 89/2012 o civilnem zakoniku

10 Člen 1811 zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (zakon št. 89/2012 o civilnem zakoniku) v odstavku 1 določa:

„Prodajalec ali ponudnik mora potrošniku vse informacije sporočiti jasno in razumljivo ter v jeziku, v katerem je bila sklenjena pogodba.“

11 Člen 2048 tega zakona v odstavku 1 določa:

„Če sta stranki za primer kršitve pogodbenih obveznosti dogovorili pogodbeno kazen v določenem znesku ali način, po katerem se določi znesek pogodbene kazni, lahko upnik pogodbeno kazen zahteva ne glede na to, ali je zaradi kršitve dogovorjene obveznosti utrpel škodo. Pogodbena kazen je lahko dogovorjena tudi v nedenarni obliki.“

Zakon št. 458/2000 o energetiki

12 Člen 28 zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon (zakon št. 458/2000 o energetiki) v odstavkih 1(e) in 2(l) določa:

„(1) Odjemalec ima pravico:

[…]

(e) da brezplačno izbere in zamenja dobavitelja električne energije;

[…]

2. Odjemalec je dolžan:

[…]

l. v primeru, če uveljavi pravico do izbire dobavitelja v skladu s točko (e) odstavka 1, spoštovati dogovorjeni odpovedni rok, če je bila pogodba sklenjena za nedoločen čas.“

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

13 QS in družba innogy Energie sta 24. januarja 2020 sklenila pogodbo o dobavi električne energije za določeno obdobje za gospodinjske potrebe, v kateri je bila zajamčena cena električne energije za celotno trajanje pogodbe nižja od cene, ki se uporablja v okviru pogodb o dobavi električne energije za nedoločen čas.

14 Ta vnaprej oblikovana tipska pogodba, ki je ustrezala vnaprej pripravljenemu elektronskemu obrazcu, sestavljenemu na dveh straneh, je določala plačilo mesečnih predplačil v znesku 1200 čeških kron (CZK) (približno 48 EUR) za predvideno porabo 1,8 MWh/leto. Na prvi strani pogodbe je bilo v razdelku, naslovljenem „Sklenitev in trajanje pogodbe“, navedeno, da je pogodba sklenjena za določen čas 30 mesecev, ki je „[o]snovno obdobje“, in da je v tem obdobju ni mogoče predčasno odpovedati.

15 Poleg tega je ta pogodba v razdelku na prvi strani, naslovljenem „Drugi pogoji“, določala, da mora odjemalec družbi innogy Energie brez nepotrebnega odlašanja ponuditi pomoč pri izvajanju pogodbe in da zlasti ne sme pravno ali drugače ravnati tako, da bi oviral izvajanje take zaveze, razen kakor mu je dovoljeno z zakonom. V primeru kršitve te obveznosti je navedena pogodba določala pogoj, v skladu s katerim mora odjemalec družbi innogy Energie plačati kazen v višini 3000 CZK (približno 120 EUR). Prav tako je bilo mogoče zlasti v primeru ponavljajoče se kršitve obveznosti plačila cene električne energije od odjemalca zahtevati pogodbeno kazen, ki je vključevala morebitno odškodnino za škodo, ki jo je družba innogy Energie utrpela zaradi neodjema dogovorjene električne energije. Ta kazen je znašala 400 CZK (približno 16 EUR) za vsak koledarski mesec po dnevu od odpovedi pogodbe ali od prekinitve dobave električne energije do izteka te pogodbe.

16 Pogodbo, sklenjeno med QS in družbo innogy Energie, so zaposleni te družbe izpolnili po elektronski poti. QS je imel možnost, da si to pogodbo ogleda na računalniškem zaslonu, preden jo je podpisal z uporabo digitalne tablice. Podpisana končna pogodba je bila po elektronski pošti poslana odjemalcu, ki je lahko zahteval njeno papirno različico v kateri koli fazi pogajanj.

17 Družba innogy Energie je z dopisom z dne 21. julija 2020 QS pozvala, naj plača predplačilo v višini 1200 CZK (približno 48 EUR) za junij in julij 2020. Ker QS ni izpolnil obveznosti ustreznega plačila cene električne energije, je ta družba 11. septembra 2020 v skladu z veljavnim nacionalnim pravom QS prenehala dobavljati električno energijo, nato pa je z dopisom z dne 13. septembra 2020 od njega na podlagi pogodbene kazni zahtevala, naj najpozneje do 23. septembra 2020 plača znesek 8800 CZK (približno 360 EUR), to je 400 CZK (približno 16 EUR) za vsakega od preostalih 22 mesecev do izteka prvotno predvidene pogodbe. QS je izvedel delno plačilo v znesku 2190,34 CZK (približno 90 EUR). Družba innogy Energie je z dopisom z dne 23. septembra 2020 odpovedala pogodbo, sklenjeno s tem odjemalcem, ker kljub ponavljajočim se opominom ni plačal zneskov, dolgovanih na podlagi te pogodbe. Ta družba je pripravila tudi končni obračun, iz katerega je bilo razvidno preplačilo v višini 316,36 CZK (približno 12 EUR) za obdobje od 4. februarja 2020 do 11. septembra 2020.

18 V tem okviru je družba innogy Energie pri Okresní soud v Teplicích (okrožno sodišče v Teplicah, Češka republika), ki je predložitveno sodišče, vložila tožbo, s katero je predlagala, naj se QS na podlagi pogoja, ki določa to kazen, naloži plačilo zneska 6609,66 CZK (približno 270 EUR), kar je preostali znesek iz naslova navedene kazni.

19 Predložitveno sodišče najprej opozarja, da je Ústavní soud (ustavno sodišče, Češka republika) na podlagi nacionalne zakonodaje o nepoštenih pogojih, ki je veljala pred 1. januarjem 2014, ugotovilo, da mora biti pogoj, ki določa pogodbeno kazen, da se ne bi štel za nepoštenega, del besedila pogodbe, sklenjene s potrošnikom, dovolj čitljiv, jasen in logično oblikovan, da ga povprečni potrošnik lahko razume, ter izpisan v dovolj veliki pisavi in ne sme biti vključen v razdelek te pogodbe, ki bi temu potrošniku lahko vzbudil vtis, da gre za pomožen pogoj.

20 Nato navaja, da je družba Innogy Energie uporabila način vključitve kazenskih pogojev v pogodbo, zaradi katerega se sprašuje, ali so zahteve po preglednosti iz člena 5 Direktive 93/13 izpolnjene. Sklicuje se zlasti na umestitev pogoja iz postopka v glavni stvari na prvo stran pogodbe, v razdelek, naslovljen „Drugi pogoji“, torej v del pogodbe, ki ne vsebuje nobenega pogoja, o katerem sta se stranki dogovorili posamično, v nasprotju s pogoji na drugi strani te pogodbe. Predložitveno sodišče dvomi o skladnosti tega pogoja s pravili prava Unije o varstvu potrošnikov, ker je naveden na strani vnaprej oblikovane tipske pogodbe, ki je ni treba dopolniti, zaradi česar je za odjemalca manj vidna.

21 To sodišče ugotavlja, da v primeru prenehanja pogodbe, ker odjemalec ni izpolnil svojih denarnih obveznosti, družba innogy Energie naloži mesečno pogodbeno kazen v višini 400 CZK (približno 16 EUR) za vsak mesec, v katerem ni bilo odjema, določenega s pogodbo za določeno obdobje, ne da bi morala ta družba dokazati višino dejanske neposredne gospodarske škode, ki jo je utrpela. Če pa pogodbo odpove potrošnik zaradi zamenjave dobavitelja v času trajanja njegove zaveze, naj bi imel dobavitelj pravico do odškodnine, določene s pogodbeno kaznijo, in sicer v višini nastale gospodarske škode, ki jo mora dobavitelj dokazati.

22 Nazadnje poudarja, da v postopku v glavni stvari ni prišlo do premajhnega plačila iz naslova cene za dobavo energije, temveč da je, nasprotno, prišlo do preplačila v korist družbe innogy Energie, čeprav QS ni plačal vsaj dveh mesečnih predplačil v višini 1200 CZK (približno 48 EUR).

23 V teh okoliščinah je Okresní soud v Teplicích (okrožno sodišče v Teplicah) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali bistvo in cilj [Direktive 93/13] nasprotujeta temu, da se člen 3 te direktive v povezavi s točko 1(e) Priloge k [navedeni] direktivi [in] v povezavi s členom 5 te direktive, v skladu s katerim morajo biti pisni pogoji sestavljeni v jasnem in razumljivem jeziku, ter načelo učinkovitosti iz člena 7 te direktive razlagajo tako, da se pogodbena kazen, ki je bila v tipski pogodbi določena v razdelku „Druga določila“ na strani 1/2 (prva stran pogodbe), čeprav (v nasprotju z običajno prakso na področju potrošniških pogodb) na tej „prvi“ strani ni bilo nobenih identifikacijskih podatkov o strankah, na njej ni bilo nič ročno dopolnjeno in je bila pogodbena kazen vključena v razdelek „Druga določila“, ki vzbuja vtis, da so v njem nebistvena določila, obravnava kot ustrezen del pisne pogodbe, sklenjene med potrošnikom in dobaviteljem, ker je od potrošnika mogoče zahtevati, da se ustrezno seznani s to stranjo pogodbe, če je na drugi strani pogodbe (2/2), ki se dejansko izpolni in podpiše, zadosten podatek o tem, da gre za drugo stran pogodbe, in sicer prav zato, ker je označena kot 2/2?

2. Ali bistvo in cilj [Direktive 93/13] nasprotujeta temu, da se člen 3 te direktive v povezavi s točko 1(e) Priloge k tej direktivi in/ali člen 12(3) [Direktive 2019/944] razlagajo tako, da v primeru, v katerem dobavitelj pogodbo o dobavi električne energije s fiksno ceno, sklenjeno za določen čas, odpove zato, ker je potrošnik kršil svoje obveznosti, znesek dejanske neposredne gospodarske škode, ki jo je dobavitelj utrpel zaradi predčasne odpovedi pogodbe, sklenjene s potrošnikom, nima pomena?“

Vprašanji za predhodno odločanje

Dopustnost drugega vprašanja

24 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 3 Direktive 93/13 v povezavi s točko 1(e) iz Priloge k tej direktivi „in/ali“ s členom 12(3) Direktive 2019/44 razlagati tako, da mora dobavitelj v primeru predčasne odpovedi pogodbe o dobavi električne energije po fiksni ceni in za določeno obdobje, ker potrošnik ni izpolnil pogodbenih obveznosti, in naložitve pogodbene kazni, ki krije neposredno gospodarsko škodo, ki jo je ta dobavitelj utrpel zaradi te odpovedi, dokazati resničnost te škode.

25 Družba innogy Energie dvomi o dopustnosti drugega vprašanja za predhodno odločanje v delu, v katerem se sklicuje na člen 12(3) Direktive 2019/944, ker ta določba ob sklenitvi in odpovedi pogodbe iz postopka v glavni stvari še ni bila v celoti prenesena v češko pravo in ker zato v obravnavani zadevi nikakor ni upoštevna.

26 Opozoriti je treba, da se novo pravno pravilo uporablja od začetka veljavnosti akta, v katerem je vsebovano, in čeprav se ne uporablja za pravne položaje, ki so nastali in se v celoti končali med veljavnostjo starega predpisa, se uporablja za njihove prihodnje učinke in nove pravne položaje. Drugače je le – ob upoštevanju načela prepovedi retroaktivnosti pravnih aktov – če so novemu pravilu dodane posebne določbe, ki izrecno določajo njegovo časovno veljavnost (sodba z dne 13. julija 2023, Banco Santander (Napotilo na uradni indeks), C-265/22, EU:C:2023:578, točka 37 in navedena sodna praksa).

27 Tako, kar zadeva konkretno direktive, na področje uporabe *ratione temporis* neke direktive na splošno spadajo le pravni položaji, ki so nastali po izteku roka za prenos te direktive (sodba z dne 13. julija 2023, Banco Santander (Napotilo na uradni indeks), C-265/22, EU:C:2023:578, točka 38 in navedena sodna praksa).

28 V skladu s členom 71 Direktive 2019/944 so morale države članice najpozneje do 31. decembra 2020 sprejeti in objaviti določbe, potrebne za uskladitev, med drugim, s členom 12 te direktive. Iz spisa, ki je na voljo Sodišču, je razvidno, da je češka ureditev za prenos navedene direktive, in sicer spremenjena različica zakona št. 458/2000 o energetiki, začela veljati 1. januarja 2022. Iz tega spisa pa je razvidno tudi, da je bila pogodba o dobavi električne energije iz postopka v glavni stvari sklenjena 24. januarja 2020, družba innogy Energie pa jo je odpovedala 23. septembra 2020, deset dni po njeni zahtevi za plačilo pogodbene kazni, to je pred iztekom roka za prenos člena 12 Direktive 2019/944.

29 Iz tega sledi, da se Direktiva 2019/944 ni uporabljala niti na datum sklenitve pogodbe iz postopka v glavni stvari niti na datum odpovedi te pogodbe.

30 Glede na zgornje preudarke razlaga člena 12(3) Direktive 2019/944 ni povezana z rešitvijo spora o glavni stvari, tako da drugo vprašanje za predhodno odločanje ni dopustno v delu, v katerem se nanaša na razlago te določbe.

Vsebinska presoja

31 Predložitveno sodišče z vprašanjema za predhodno odločanje, ki ju je treba obravnavati skupaj, v bistvu sprašuje, prvič, ali je treba člen 3(1) in člen 5 Direktive 93/13 v povezavi s točko 1(e) Priloge k tej direktivi in členom 7 te direktive razlagati tako, da je lahko pogoj iz pogodbe o dobavi električne energije za določeno obdobje in s fiksno ceno, ki dobavitelju, ki je to pogodbo odpovedal pred iztekom njene veljavnosti, omogoča, da zaradi neplačila potrošnika temu samodejno naloži pavšalno kazen, ne glede na neposredno gospodarsko škodo, ki jo je ta dobavitelj dejansko utrpel, nepošten, in drugič, ali ta pogoj po svoji obliki in umestitvi v to pogodbo ter okoliščin, v katerih je bila navedena pogodba sklenjena po elektronski poti, izpolnjuje zahteve po preglednosti iz člena 5 Direktive 93/13.

32 Na prvem mestu, opozoriti je treba, da v skladu s členom 3(1) Direktive 93/13 pogodbeni pogoj, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, velja za nepoštenega, če v nasprotju z zahtevo dobre vere v škodo potrošnika povzroči znatno neravnotežje v pogodbenih pravicah in obveznostih strank.

33 Kot je določeno v členu 3(3) Direktive 93/13, Priloga k tej direktivi vsebuje okvirni in neizčrpni seznam pogojev, ki jih je mogoče šteti za nepoštene. Med pogoji, navedenimi v tej prilogi, so – kot je razvidno iz točke 1(e) te priloge – med drugim pogoji, katerih cilj ali učinek je „zahteva, da mora potrošnik, ki ne izpolni svoje obveznosti, plačati nesorazmerno visoko nadomestilo“.

34 Čeprav vsebina navedene priloge ni taka, da bi se z njo samodejno in samostojno ugotovila nepoštenost spornega pogoja, pa je bistveni element, na katerem lahko pristojno sodišče utemelji presojo nepoštenosti tega pogoja (sodba z dne 26. aprila 2012, Invitel, C-472/10, EU:C:2012:242, točka 26 in navedena sodna praksa).

35 Iz tega sledi, da mora nacionalno sodišče presojati nepoštenost pogodbenega pogoja v smislu člena 3(1) Direktive 93/13. V okviru te presoje mora to sodišče ob upoštevanju vseh okoliščin zadeve najprej presojati morebitno nespoštovanje zahteve dobre vere in nato obstoj morebitnega znatnega neravnotežja v škodo potrošnika v smislu zadnjenavedene določbe (glej v tem smislu sodbo z dne 3. oktobra 2019, Kiss in CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, točka 49 in navedena sodna praksa).

36 Predložitveno sodišče bo torej moralo preučiti, na eni strani, ali pogoj iz postopka v glavni stvari spoštuje postavljeno zahtevo dobre vere in, na drugi strani, ali obstaja znatno neravnotežje v škodo potrošnika in, natančneje, ali je pavšalno nadomestilo, določeno v tem pogoju, nesorazmerno visoko v smislu točke 1(e) Priloge k Direktivi 93/13.

37 Glede tega, v katerih okoliščinah je tako neravnotežje „v nasprotju z zahtevo dobre vere“, je treba ugotoviti, da mora nacionalno sodišče ob upoštevanju šestnajste uvodne izjave Direktive 93/13 zato preveriti, ali bi lahko prodajalec ali ponudnik, če s potrošnikom lojalno in pravično posluje, razumno pričakoval, da bi potrošnik tak pogoj sprejel v okviru posamičnih pogajanj (sodba z dne 26. januarja 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, točka 60 in navedena sodna praksa).

38 V okviru te preučitve je iz sodne prakse Sodišča razvidno, da je treba med drugim upoštevati pravila, ki se uporabljajo v nacionalnem pravu, če se stranki v zvezi s tem ne dogovorita drugače, tako da lahko nacionalno sodišče v okviru primerjalne analize presodi, ali in – odvisno od

primera – v kolikšni meri pogodba potrošnika postavlja v pravni položaj, ki je manj ugoden od tistega, ki ga določa veljavno nacionalno pravo (glej v tem smislu sodbo 26. januarja 2017, Banco Primus, C-421/14, EU:C:2017:60, točka 59 in navedena sodna praksa).

39 Predložitveno sodišče bo moralo preveriti tudi, ali je znesek pogodbene kazni iz postopka v glavni stvari primeren za zagotovitev uresničitve zastavljenih ciljev in ali ne presega tega, kar je nujno za njihovo dosego (glej v tem smislu sodbo z dne 14. marca 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, točka 74).

40 Opozoriti je treba, da člen 4(1) Direktive 93/13 natančneje določa, da je treba nepoštenost pogodbenega pogoja presojati ob upoštevanju narave blaga ali storitev, za katere je bila sklenjena pogodba, ter s sklicevanjem na vse okoliščine, ki so obstajale v času sklepanja pogodbe, in na vse druge pogoje te pogodbe ali druge pogodbe, od katere je pogoj odvisen.

41 Sodišče je razsodilo, da bi moralo biti mogoče pogodbene pogoje, za katere se zdi, da določajo samodejne in nesorazmerne sankcije glede na naravo morebitne neizpolnitve obveznosti potrošnika, razglasiti za nepoštene na podlagi člena 3(3) Direktive 93/13 v povezavi s točko 1(e) Priloge k tej direktivi (glej v tem smislu sklep z dne 24. oktobra 2019, Topaz, C-211/17, EU:C:2019:906, točka 59).

42 Iz predložitvene odločbe pa je razvidno, da je bila pogodbena kazen 400 CZK (približno 16 EUR) QS naložena zaradi neplačila dveh mesečnih predplačil v višini 1200 (CZK) (približno 48 EUR), in to za vsak mesec po prenehanju dobave električne energije in za celotno preostalo trajanje pogodbe, ki je bilo prvotno določeno na 30 mesecev. Ta kazen lahko torej pomeni samodejno in „nesorazmerno visoko“ sankcijo v smislu točke 1(e) Priloge k Direktivi 93/13 in sodne prakse Sodišča, navedene v točki 41 te sodbe, kar mora ugotoviti predložitveno sodišče.

43 To sodišče bo moralo pri tej preučitvi prav tako preveriti, ali je znesek navedene kazni iz postopka v glavni stvari primeren za zagotovitev uresničitve zastavljenih ciljev in ali ne presega tega, kar je nujno za njihovo dosego v smislu sodne prakse, navedene v točki 39 te sodbe. Natančneje, poudariti je treba, na eni strani, da kazen iz postopka v glavni stvari izhaja iz pogodbenega pogoja, vstavljenega v pogodbo o dobavi električne energije za določeno obdobje za gospodinjske potrebe, ki določa ceno električne energije, zajamčeno med celotnim trajanjem pogodbe, ki je nižja od cene, ki se uporablja v okviru pogodb o dobavi električne energije za nedoločeno obdobje. Tako se zdi, da je cilj tega pogoja odpraviti morebitno škodo, povzročeno dobavitelju zaradi neodjema energije, dogovorjene z odjemalcem, ki jo je dobavitelj za celotno dogovorjeno trajanje pogodbe vnaprej kupil za odjemalca na nestabilnih veleprodajnih trgih. Na drugi strani bi moralo predložitveno sodišče upoštevati dejstvo, da je v končnem obračunu, ki ga je izdelal dobavitelj, izkazano preplačilo, in to čeprav QS ni plačal dveh dolgovanih mesečnih predplačil.

44 Na drugem mestu, v zvezi z zahtevo po preglednosti iz člena 5 Direktive 93/13, ki določa, da morajo biti pisni pogodbeni pogoji „vedno“ sestavljeni v jasnem, razumljivem jeziku, je treba opozoriti, da je ta zahteva eden od elementov, ki jih je treba upoštevati pri presoji nepoštenosti tega pogoja. Vendar iz člena 4(2) te direktive izhaja, da okoliščina, da pogoj ni sestavljen v jasnem in razumljivem jeziku, sama po sebi še ne pomeni, da je nepošten (glej v tem smislu sodbo z dne 13. julija 2023, Banco Santander (Napotilo na uradni indeks), C-265/22, EU:C:2023:578, točka 66).

45 Navedene zahteve ni mogoče zožiti zgolj na formalno in slovnično razumljivost teh pogojev. Ker namreč sistem varstva, ki ga uvaja ta direktiva, temelji na zamisli, da je potrošnik v razmerju do prodajalca ali ponudnika v podrejenem položaju zlasti glede ravni obveščenosti, je treba to

zahtevo po jasni in razumljivi sestavi pogodbenih pogojev in s tem po preglednosti, ki je določena v navedeni direktivi, razumeti široko (sodba z dne 16. marca 2023, Caixabank (Provizija za odobritev posojila), C-565/21, EU:C:2023:212, točka 30).

46 Zato je treba zahtevo, da mora biti pogodbeni pogoj sestavljen v jasnem in razumljivem jeziku, razumeti tako, da zahteva tudi, da je v pogodbi pregledno pojasnjeno konkretno delovanje mehanizma, na katerega se nanaša zadevni pogoj, ter če je to primerno, povezava med tem mehanizmom in mehanizmom, določenim z drugimi pogoji, tako da lahko ta potrošnik na podlagi natančnih in razumljivih meril presodi, kakšne so ekonomske posledice, ki iz tega izhajajo zanj (sodba z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 45 in navedena sodna praksa).

47 To vprašanje mora preučiti predložitveno sodišče in pri tem upoštevati vse upoštevne dejanske okoliščine, ki vključujejo oglase in informacije, ki jih je dobavitelj predložil v okviru pogajanj za zadevno pogodbo (glej v tem smislu sodbo z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 46 in navedena sodna praksa).

48 Natančneje, informacija – pred sklenitvijo pogodbe – o pogodbenih pogojih in posledicah navedene sklenitve je za potrošnika bistvenega pomena, saj se bo ta prav na podlagi te informacije odločil, ali se želi pogodbeno zavezati s prodajalcem ali ponudnikom s tem, da sprejme pogoje, ki jih je slednji predhodno sestavil (sodba z dne 20. septembra 2017, Andriciuc in drugi, C-186/16, EU:C:2017:703, točka 48 in navedena sodna praksa).

49 Za ugotovitev, ali je pogodbeni pogoj jasen in razumljiv, je treba upoštevati tudi stopnjo pozornosti, ki jo je v zvezi s takim pogojem mogoče pričakovati od povprečnega potrošnika, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren (sodba z dne 16. marca 2023, Caixabank (Provizija za odobritev posojila), C-565/21, EU:C:2023:212, točka 44).

50 Poudariti je treba tudi, da umestitev in oblika pogodbenega pogoja, kakršen je ta v postopku v glavni stvari, omogočata ugotovitev, ali je ta pogoj pomemben element pogodbe, ker ti elementi potrošniku dajejo možnost, da oceni ekonomske posledice, ki zanj izhajajo iz tega pogoja (glej v tem smislu sodbo z dne 16. marca 2023, Caixabank (Provizija za odobritev posojila), C-565/21, EU:C:2023:212, točka 46).

51 Predložitveno sodišče bo moralo ob upoštevanju preudarkov, navedenih v točkah od 44 do 50 te sodbe, presoditi, ali pogoj, ki določa pogodbeno kazen, izpolnjuje zahteve po preglednosti iz člena 5 Direktive 93/13.

52 V obravnavanem primeru je, prvič, v zvezi z okoliščinami sklenitve pogodbe o dobavi električne energije iz spisa, ki je na voljo Sodišču, razvidno, da ta pogodba ustreza vnaprej pripravljenemu elektronskemu obrazcu, pri čemer je imel QS možnost zaprositi za njegovo natisnjenje v kateri koli fazi pogajanj. Navesti pa je treba, kot je razvidno iz predloga za sprejetje predhodne odločbe, da navedene pogodbe ni dopolnil potrošnik, ampak zaposleni v družbi sopogodbenici, ki so nadzirali njeno formalizacijo v celotni fazi pogajanj. Iz navedenega predloga prav tako izhaja, da je QS očitno zadevno pogodbo pregledal le na računalniškem zaslonu, preden jo je podpisal z uporabo digitalne tablice. V teh okoliščinah je treba ob upoštevanju presoje, ki jo mora opraviti predložitveno sodišče, poudariti, da ni gotovo, da je imel potrošnik možnost, da se zadostno seznani z vsebino in delovanjem pogoja iz postopka v glavni stvari v smislu sodne prakse, navedene v točki 48 te sodbe.

53 Drugič, navesti je treba, da spis, ki je na voljo Sodišču, ne vsebuje pojasnil glede informacij, ki jih je družba innogy Energie predložila pred sklenitvijo pogodbe, o pogodbenih pogojih in posledicah te sklenitve.

54 Tretjič, glede posebne umestitve in oblike pogoja iz postopka v glavni stvari, o katerem se stranki nista dogovorili posamično, je iz predložitvene odločbe razvidno, da je naveden na prvi strani pristopne pogodbe, ki ustreza vnaprej pripravljenemu dvostranskemu obrazcu. Ker pa je bila pogodba sklenjena elektronsko z uporabo računalnika in ker so premikanje po besedilu te pogodbe zagotovili zaposleni družbe innogy Energie, je imel QS očitno le omejeno možnost dostopa do celotnega dokumenta. Tako je očitno, da je ta pogoj, čeprav je bil naveden na prvi strani, lahko ostal neopažen ali ni pritegnil pozornosti QS na enak način kot informacije, pod katerimi je njegov podpis. Na drugi strani te pogodbe, ki je edina, ki so jo ti zaposleni dopolnili in jo je QS podpisal, so namreč navedeni le vsi posamični pogoji. Poudariti je treba tudi, da je bil pogoj iz postopka v glavni stvari vključen v razdelek navedene pogodbe, naslovljen „Drugi pogoji“, iz česar bi bilo mogoče razumeti, da gre za manj pomembno določilo.

55 V teh okoliščinah mora predložitveno sodišče preučiti, ali je pogodba iz postopka v glavni stvari dovolj čitljiva, jasna in logično oblikovana, da bi se povprečni potrošnik, ki je normalno obveščen, razumno pozoren in preudaren, lahko seznanil s pogodbenimi pogoji in zlasti, ali vključitev pogoja, ki določa pogodbeno kazen, v določen razdelek navedene pogodbe potrošniku daje vtis, da gre za pomožen pogoj.

56 Glede na vse zgoraj navedene preudarke je treba predložitvenemu sodišču odgovoriti, da je treba člen 3(1) in člen 5 Direktive 93/13 v povezavi s točko 1(e) Priloge k tej direktivi in členom 7 navedene direktive razlagati tako, da je pogoj iz pogodbe o dobavi električne energije za nedoločeno obdobje in s fiksno ceno, ki dobavitelju, ki je to pogodbo odpovedal pred iztekom njene veljavnosti, omogoča, da zaradi neplačila potrošnika temu samodejno naloži pavšalno kazen, ne glede na neposredno gospodarsko škodo, ki jo je ta dobavitelj dejansko utrpel, lahko nepošten. Ta pogoj izpolnjuje zahteve po preglednosti iz člena 5 Direktive 93/13, če oblika in umestitev navedenega pogoja v pogodbo ter okoliščine, v katerih je bila navedena pogodba sklenjena po elektronski poti, vključno z informacijami, ki jih je prodajalec ali ponudnik zagotovil potrošniku, povprečnemu potrošniku, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren, omogočajo, da se seznani z vsebino in delovanjem pogoja, s katerim mu je naloženo plačilo pavšalne kazni, in da presodi, kakšne so ekonomske posledice, ki iz tega izhajajo zanj.

Stroški

57 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (deveti senat) razsodilo:

Člen 3(1) in člen 5 Direktive Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah v povezavi s točko 1(e) Priloge k tej direktivi ter členom 7 navedene direktive

je treba razlagati tako, da

je pogoj iz pogodbe o dobavi električne energije za nedoločeno obdobje in s fiksno ceno, ki dobavitelju, ki je to pogodbo odpovedal pred iztekom njene veljavnosti, omogoča, da zaradi neplačila potrošnika temu samodejno naloži pavšalno kazen, ne glede na neposredno gospodarsko škodo, ki jo je ta dobavitelj dejansko utrpel, lahko nepošten. Ta pogoj izpolnjuje zahteve po preglednosti iz člena 5 Direktive 93/13, če oblika in umestitev navedenega pogoja v pogodbo ter okoliščine, v katerih je bila navedena pogodba sklenjena po elektronski poti, vključno z informacijami, ki jih je prodajalec ali ponudnik zagotovil potrošniku, povprečnemu potrošniku, ki je normalno obveščen ter razumno pozoren in preudaren, omogočajo, da se seznani z vsebino in delovanjem pogoja, s katerim mu je naloženo plačilo pavšalne kazni, in da presodi, kakšne so ekonomske posledice, ki iz tega izhajajo zanj.

Podpisi